

تبیین سویه‌های گردشگری خلاق مبتنی بر توسعه پایدار روستایی و ارائه مدل مفهومی (مطالعه موردی: روستای اوان قزوین)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۱/۱۷ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۲۴

مریم نوری*

استادیار و عضو هیأت علمی گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهریار، شهریار، ایران

چکیده

توسعه پایدار روستایی فرایندی کیفی، همه‌جانبه، پیچیده، پویا و درون‌زا است که در جهت پاسخگویی به نیازهای اساسی و ارتقای سطح کیفیت زندگی ساکنان روستا صورت می‌پذیرد. با توجه به نقش اساسی گردشگری به‌مثابه سرمایه و توسعه‌دهنده جامعه، گردشگری خلاق به‌عنوان شیوه‌ای نوین از توریسم و گردشگری فرهنگی است که امکان رشد از طریق یادگیری و تجارب جدید را برای گردشگران فراهم می‌سازد و منجر به پویایی، مشارکت و خلاقیت در مکان/محیط مورد نظر می‌شود. روستای اوان در حاشیه‌ی شهر الموت قزوین طی فرآیند ارگانیک بر اساس تعامل بین عوامل طبیعی و انسانی تکامل یافته و دارای دریاچه و پتانسیل‌های طبیعی و چشم‌نوازی است.

پرسش این پژوهش چگونگی تبیین سویه‌های گردشگری خلاق مبتنی بر توسعه پایدار روستایی و ارائه مدل مفهومی در روستای اوان است. پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت پژوهش، از گونه پژوهش‌های کیفی و نوع بنیادی، به لحاظ قصد پژوهش توصیفی-تحلیلی و از نظر منطق پژوهش، استدلال منطقی است. نتایج این پژوهش نشان داد که گردشگری خلاق به‌مثابه سفری با تجربه‌ای تکرارنشده و کنش‌مندان و شامل سویه‌های کالبدی، زیست‌محیطی، فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی، اقتصادی و راهبردهایشان است. سویه‌های گردشگری خلاق و توسعه پایدار روستایی متناظر با هم و همسو هستند و روستاها مسئله نیستند؛ بلکه خودشان راه‌حل هستند.

واژه‌های کلیدی: روستا، گردشگری خلاق، اوان، توسعه پایدار، مدل مفهومی.

مقدمه و بیان مسئله

روستاها^۱ همواره مکانی برای ابداع، نوآوری و خلاقیت هستند (ایزدی، طیب نیا، کریم زاده، عینالی، ۱۴۰۲). خلاقیت یک فرآیند است و گردشگری خلاق شامل فرایندهایی مانند رقص، آواز، صنایع دستی، آشپزی، نقاشی، جشنواره‌ها است (Prentice & Anderson, 2003:14). می‌توان گفت گردشگری خلاق، یکی از مدل‌های نوین گردشگری است که می‌بایست با توجه به ظرفیت‌های مکانی، فرهنگی-تاریخی و اقتصادی شهرها پیاده‌سازی شود. در واقع گردشگری خلاق شکل پایداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت‌های خلاقانه را از طریق مشارکت فعال در دوره‌ها و تجارب یادگیری خاص یک مقصد گردشگری، فراهم می‌سازد (Richards & Raymond, 2000). این گونه گردشگری، در عین تأمین رضایت گردشگران، به دنبال افزایش آگاهی گردشگران درباره مسائل پایداری و تشویق آن‌ها به انجام کنش‌های پایدار، همچنین ایجاد تصویر ذهنی و تجربیات معنادار برای آن‌ها است. پایدارتر نمودن گردشگری به معنای برنامه‌ریزی در حیطه‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی کنونی و آتی و تدوین راهبردهای مؤثر در ایجاد توسعه گردشگری است (UNWTO, 2010). پژوهش‌ها پیرامون رابطه میان گردشگری و خلاقیت نشان می‌دهد که روش‌های بسیاری وجود دارد که می‌توان آن‌ها را در جهت ارتقای محصول گردشگری و تجربه بازدیدکنندگان پیوند داد. تجارب گردشگری خلاق مانند یادگیری، چشیدن، دیدن، مشارکت و خرید می‌تواند به برنامه‌های متنوع سفر، برگزاری کارگاه‌ها، دوره‌ها و رویدادها بیانجامد (Richards & Reymond, 2000: 18). گردشگری خلاق به دنبال حداقل و حداکثر کردن آثار منفی و مثبت مرتبط با گردشگری است (Weaver, ۲۰۰۶) و به‌عنوان یک فعالیت چندوجهی می‌تواند تأثیر مثبتی بر جوامع روستایی به‌ویژه مناطق روستایی توسعه‌نیافته و غنی از منابع گردشگری داشته باشد (Muresan et al, 2016)؛ زیرا این مناطق روستایی فقط با توسعه گردشگری مناسب و مبتنی بر توسعه پایدار می‌توانند تقویت شوند (۲۰۱۵ Garau,). در برنامه‌ریزی راهبردی توسعه پایدار گردشگری، هرگونه برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری در آینده با رویکرد توسعه پایدار انجام می‌شود و توجه اساسی آن به حفظ محیط‌زیست در کنار سود اقتصادی و حفظ محیط اجتماعی است (Tao & Wall, 2009:93). صنعت گردشگری به‌عنوان عامل اساسی و اجتناب‌ناپذیر در توسعه پایدار محسوب می‌شود که منجر به رونق فرصت‌های بزرگ در شهرها و روستاها می‌شود. این صنعت، همپای سایر تحولات اجتماعی، اقتصادی و تکنولوژیکی در جوامع انسانی، مسیر تکاملی خود از گردشگری سنتی به گردشگری خلاق را پیموده است (Richards, 2014:1228). از سویی دیگر، امروزه رویکرد توسعه پایدار به‌عنوان چهارچوبی برای تحلیل سکونتگاه‌های روستایی اهمیت و اعتبار زیادی دارد (Bigdeli Rad, Maleki, 2017).

گردشگری روستایی با رویکرد توسعه پایدار، حفظ ارزش‌ها و باورها، حفاظت از محیط‌زیست، ایجاد فرصت‌های شغلی، کاهش بیکاری، تولید صنایع دستی محلی، افزایش درآمد و سرمایه‌دینفعان و مردم محلی، توسعه زیرساخت‌ها و ایجاد امکانات؛ برای توسعه پایدار و اقتصادی در مناطق روستایی

^۱ عموماً روستا به محدوده و منطقه‌ای خارج از شهر اطلاق می‌شود که از سه ویژگی خاص شامل: کم بودن جمعیت نسبت به شهر، اقتصاد متکی بر کشاورزی، جنگلداری و دامداری و همچنین اتکا به ساختارهای سنتی برخوردار باشد

تأثیرگذار است (Rawat, 2020). همچنین گردشگری روستایی در راستای توسعه و اجرای سیاست‌های کشورها، بسیار حیاتی است و باعث ایجاد شغل، ترویج فرهنگ و محصولات محلی می‌شود (Lopez, Sanzal et al, 2021). در جوامع روستایی و کوچک، رفاه اقتصادی و فرهنگی و محیط زیستی فرآیندی است که تحقق آن را گردشگری در پیوند با خلاقیت فراهم می‌سازد (۲۰۱۵ Lee & Lee,). صاحب‌نظران توسعه روستایی با در نظر داشتن آثار مثبت فعالیت‌های گردشگری، بر این باورند که ترکیب مناسب خلاقیت، گردشگری، کارآفرینی و می‌تواند در جهت جواب دهی به نیازهای روستاییان، در پی گردشگری مطلوب برای گردشگران باشد. در این رویکرد، پاسخگویی به تقاضای روزافزون گردشگری منوط به نوسازی خدمات و محصول‌های توریستی است (Lordkipanidze, 2005). که زمینه مشارکت ساکنان روستایی در فعالیت‌هایی بر مبنای اقتصاد و گردشگری خالق را فراهم می‌آورد. در این مسیر کشورهایی که به متنوع سازی اقتصادی روی آورده‌اند، در جستجو یا خلق روش‌های جدید، پایداری را به‌عنوان یکی از سناریوهای پرترفدار پذیرفته‌اند. پرسش اصلی این پژوهش چگونگی تبیین سوبه‌های^۱ گردشگری خلاق مبتنی بر توسعه پایدار روستایی و ارائه مدل مفهومی است. بدین منظور، روستای آوان قزوین به‌عنوان مطالعه موردی مورد تحلیل قرار گرفت.

۱. پیشینه پژوهش

با توجه به این‌که تمرکز پژوهش بر حوزه گردشگری خلاق است، پژوهش‌های ایرانی در این زمینه گردآوری و در جدول ذیل آورده شده است:

جدول ۱. پیشینه پژوهش در حوزه گردشگری خلاق.

پژوهشگر/سال	پژوهش	تأکید
ساره پور جهان، بشری مهاجر، سالار کهزادی ۱۴۰۱	چهارچوب نظریه‌ای برنامه‌ریزی گردشگری خلاق: مرور نظام‌مند	خلاقیت منبعی بارز است که می‌تواند روند برنامه‌ریزی گردشگری را تنوع و غنا بخشد و گردشگری خلاق به‌عنوان ادامه مسیر گردشگری فرهنگی است.
مسعود کاوسی، حمید صابری، مهدی مومنی، احمد خادم الحسینی ۱۴۰۱	تحلیل نقش گردشگری خلاق در توسعه شهری با استفاده از شاخص‌های فضایی موران	خلاقیت در حوزه گردشگری و شهر خلاق یک روش جدید در برنامه‌ریزی شهری است که تفکر، برنامه‌ریزی و عمل خلاقانه مردم در شهرها را توضیح می‌دهد.
اسداله بابایی فرد، یاسمن پاشا، سمیرا آتش‌افروز/۱۴۰۰	بافت‌های فرسوده شهری، فرصتی برای توسعه گردشگری (با نگاهی به وضعیت و قابلیت‌های گردشگری بافت‌های فرسوده کاشان)	با باز زنده سازی بافت‌های قدیمی شهر کاشان، توجه متخصصان برای تبدیل این شهر به مکان‌هایی ارزشمند، با رویکرد توسعه اقتصادی و جاذبه‌های گردشگری و فرهنگی جلب می‌شود.

Variant^۱: سوبه به معنی گونه، نوع، سوگیری. سوگیری یا Bias یکی از کلمات کلیدی در مطالعات و تحقیقات و سنجش و ارزیابی نگرش‌هاست. قبل از تعریف سوگیری و توجه به انواع سوگیری بهتر است به لغت Bias پردازیم. در میان واژگان فارسی - عربی، نزدیک‌ترین واژه به این کلمه مایل بودن و تمایل داشتن است. درست مانند ستونی که به‌صورت قائم نصب نشده و به یک سمت، مایل است. سوگیری واژه‌ای است که در ادبیات علمی و تحقیقی، برای این کلمه انتخاب شده و رواج یافته است. باوجود واضح بودن مفهوم سوگیری، به دلیل تنوعی که در تعریف سوگیری وجود دارد، به‌سادگی نمی‌توان به یک تعریف واحد دست یافت.

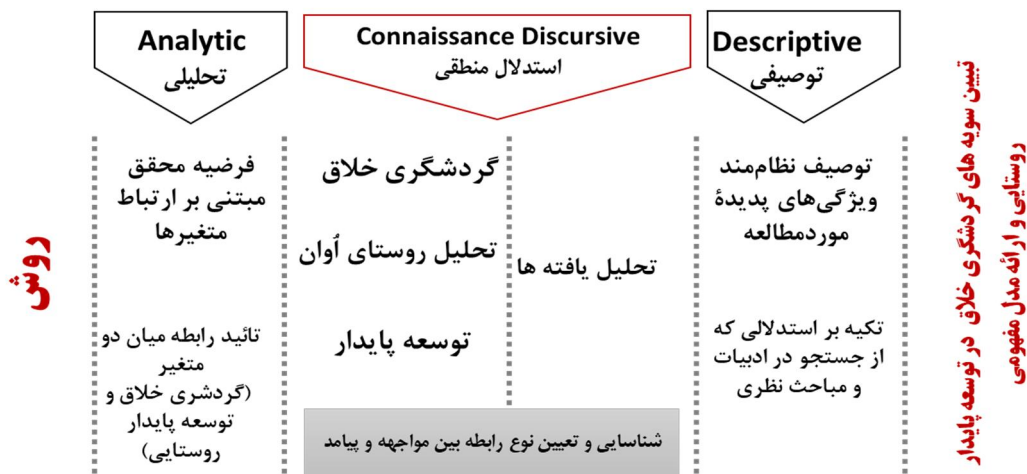
<p>شاخص‌های اقتصادی و پس‌از آن شاخص فرهنگی بیشترین نقش در توانمندسازی ساکنین بافت فرسوده قشم جهت ارتقای گردشگری بوم‌گرا را دارند. همچنین این شاخص‌ها بیشترین همبستگی از نظر اثر توانمندسازی ساکنین بافت فرسوده بر ارتقای سطح گردشگری بوم‌گرا در قشم را از خود نشان داده‌اند.</p>	<p>بررسی تأثیر توانمندسازی بافت فرسوده شهری بر ارتقای گردشگری بوم‌گرا؛ نمونه موردی: شهر ساحلی قشم</p>	<p>اسماعیل قنبری، مهدیه حسینی نیا/ ۱۴۰۰</p>
<p>با توجه به چالش‌های گردشگری انبوه و فرهنگی و فشارهای رقابتی گردشگری، پایداری بیشتر توسعه گردشگری و در نظر گرفتن مزایای مختلف توسعه خلاق گردشگری، گردشگری خلاق نوعی پایدار از گردشگری در قرن ۲۱ است.</p>	<p>تبیین مؤلفه‌های گردشگری خلاق پایدار در کریدورهای طبیعی شهری/ مطالعه موردی: محور زاینده‌رود اصفهان</p>	<p>فایزه‌هاشمی، مسعود تقوایی، نگین صادقی / ۱۴۰۰</p>
<p>با وجود فرصت‌های منحصربه‌فرد بافتها چه از منظر جاذبه‌های کالبدی و معماری و چه از منظر آیین‌ها و سنن تاریخی، مشکلات بازآفرینی بافت، کمبودهای شدید زیرساخت‌های گردشگری و دیدگاه‌های محدود و گذرای مدیریت شهری می‌توانند از بزرگ‌ترین موانع فعال‌سازی ظرفیت‌های آن‌ها در این زمینه باشند.</p>	<p>ارزیابی عوامل مؤثر بر گردشگری در بافت تاریخی با رویکرد بازآفرینی فرهنگ مبنا (محدوده مورد مطالعه: شهر بابلسر)</p>	<p>ساجد سلیمانیان، زهره فنی/ ۱۴۰۰</p>
<p>شاخص‌هایی بر توسعه گردشگری نقش مهمی دارد، عبارت‌اند از: بعد زیست‌محیطی: جاذبه‌های گردشگری. بعد اجتماعی: شاخص‌های اطلاعات (گردشگری محله، احساس امنیت و آرامش)</p>	<p>توسعه گردشگری در محله تجریش با رویکرد بازآفرینی شهری</p>	<p>علی شمعی، مهسا دلفان نسب، حبیب‌الله فصیحی/ ۱۳۹۹</p>
<p>بافت تاریخی، به‌منزله مرکز و قلب تپنده شهر، بستر جذاب مکان خلاق است و هدف آن پویایی اقتصاد و فرهنگ است. اگر لایه‌های گوناگون سازنده بافت‌های تاریخی شهرهای ایران رمزگشایی شوند، الگوی موردنظر قابلیت تعمیم‌پذیری و بهره‌برداری با رویکرد ذکرشده را خواهند داشت.</p>	<p>الگوی گردشگری خلاق مبتنی بر رویکرد بازآفرینی فرهنگ محور با تأکید بر ایده شهر خلاق</p>	<p>سعید اردلان، کرامت‌الله زیاری، نوید سعیدی رضوانی، کیومرث حبیبی / ۱۳۹۹</p>
<p>گردشگری خلاق، گردشگران را در فعالیتهای مختلف مانند صنایع‌دستی، هنر و دیگر فعالیت‌ها با خصلت‌های محلی درگیر می‌کند و این رویکرد بیشتر بر رویدادها و اتفاقات روزمره زندگی یک فرهنگ تأکید دارد، نه میراث فرهنگی ملموس و کالبدی آن.</p>	<p>پذیرش گردشگری خلاق در تجربه شهروندان و گردشگران شهرهای پشتیبان گردشگری</p>	<p>شمیم گل‌رخ، محسن مطهریان / ۱۳۹۸</p>
<p>نه‌تنها شهر دارای ظرفیت زیادی برای گردشگری خلاق است، بلکه با سرمایه‌گذاری در امور فرهنگی در کنار تبدیل شدن به مکانی برای جذب طبقه خلاق، سرمایه‌های انسانی ارزشمندی را پرورش داده و به شهر خلاق تبدیل شود.</p>	<p>سنجش ظرفیت‌های گردشگری خلاق در کلان‌شهر تبریز</p>	<p>فرشته دوستی، محمد حسن زال، مهدی رمضان زاده / ۱۳۹۸</p>
<p>شاخص‌های گردشگری خلاق شامل مشارکت، تسهیلات رفاهی و خدماتی، جاذبه‌های فرهنگی و بناهای تاریخی، تبلیغات و خلق ارزش است.</p>	<p>تحلیل و بررسی شاخص‌ها و عوامل گردشگری خلاق در بافت‌های فرسوده شهر اصفهان (نمونه: محله جویباره)</p>	<p>صدیقه کیانی سلمی، حامد صفری / ۱۳۹۸</p>
<p>گردشگری خلاق مدل مؤثری است که در توسعه صنایع فرهنگی و در راستای سازوکارهای اقتصادی جدید، نقش خاطره‌ای شهرها در دو بعد کالبدی-بصری و محتوایی-رویدادی نقش مؤثری دارد. در این گردشگری، جاذبه‌ها و فضاهای تاریخی همراه با عناصر فرهنگی در بخش‌های تاریخی، به‌عنوان مجموعه‌ای فرهنگی عمل کرده و عرصه‌های خلاقانه‌ای را فراهم می‌سازد.</p>	<p>بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی</p>	<p>احمد پوراحمد، نرگس احمدی فرد / 1397</p>
<p>گردشگری خلاق شکل پایداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت‌های خلاقانه را از طریق مشارکت فعال در دوره‌ها و تقویت تجربه زیسته فراهم می‌سازد. هر چه گردشگر خلاق تعامل بیشتری با محیط و مقصد خلاق داشته باشد، گردشگری خلاق در عالی‌ترین شکل خود محقق می‌شود.</p>	<p>طراحی مدل مفهومی گردشگری خلاق</p>	<p>مهرنوش بسته نگار، علی حسینی، مرتضی خاکزار / ۱۳۹۶</p>

پتانسیل کشور و به‌خصوص کلان‌شهرها و قابلیت شهرهای ایران بر اساس بسترهای جذب توریست در گردشگری خلاق اعم از فرهنگ، سنت‌های بومی، گویش محلی، صنایع‌دستی و...سنجیده شده و با برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت، شهرهای ایران، می‌تواند در رأس شبکه شهرهای خلاق قرار گیرند.	الگوی گردشگری خلاق شهری در ایران با استفاده از مدل تحلیلی سلسله‌مراتبی	محمدرحیمی، فاطمه پازند/۱۳۹۵
---	--	--------------------------------

منبع: نگارنده

۲. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت پژوهش، از گونه پژوهش‌های "کیفی" از نوع "بنیادی"، به لحاظ قصد پژوهش، "توصیفی-تحلیلی" و از نظر منطق پژوهش، "استدلال منطقی"^۱ است. در استدلال منطقی، محقق به شناسایی و تعیین نوع رابطه بین مواجهه و پیامد می‌پردازد تا در حین پژوهش، علاوه بر تأیید رابطه میان دو متغیر، به ترسیم مدل بیانجامد. این پژوهش در دو گام صورت گرفت. گام اول، مطالعات کتابخانه‌ای درباره بررسی پیشینه و سابقه موضوع و گام دوم، تحلیل و تلخیص آن‌ها در قالب مفهوم‌سازی از طریق استدلال منطقی است. مطالعه کتابخانه‌ای امکان بازخوانی ارتباط میان گردشگری خلاق و توسعه پایدار روستایی و شناخت و تحلیل روستای آوان را فراهم ساخت. در سنجش تحلیلی این پژوهش، فرضیه محقق مبنی بر ارتباط متغیرها (گردشگری خلاق و توسعه روستایی) با هم سنجیده شد. سپس استدلال منطقی برای استخراج مفهوم و سوبه‌های گردشگری خلاق در توسعه پایدار روستایی و ارائه مدل مفهومی صورت گرفت.

تصویر ۱. نمودار گام‌های روش پژوهش مقاله. ترسیم: نگارنده.

^۱ استدلال‌ها ابزارهایی هستند که برای اقتناع عقلانی به کار می‌بریم (کانوی، مانسون ۱۳۹۱: ۱۹). استدلال منطقی به ساختارهای منطقی با توان تبیینی بالا منجر می‌شود و به‌عنوان راهبردی پژوهشی، از این نظر که قادر به تدوین ادبیات نظری گسترده‌ای در یک سامانه مفهومی است، از توان بالایی برخوردار است (گروت و دیگران، ۱۳۹۶: ۳۳۴). استدلال منطقی، نوعی شناسایی حرکتی است، حرکت از مقدمات به سمت نتیجه. این حرکت مستلزم طی مراحل طی است و در آن نوعی پیوستگی و تدریج وجود دارد. بر اساس چنین مشخصه‌ای، استدلال منطقی را شناسایی حرکتی یا منطقی^۱ می‌نامند (خوانساری، ۱۳۹۶: ۳۰) (نوری، عزیزی، موسی پور، ۱۴۰۰: ۱۰۴).

۳. چارچوب مفهومی و نظری

۳-۱. گردشگری خلاق

نخستین بار مفهوم گردشگری خلاق^۱ در سال ۱۹۹۳ م. توسط باتلر و پریس^۲ مطرح شد. این مفهوم به تدریج تغییر کرد و توسط محققان دیگری گسترش یافت (Lee et al. 2015). ریچاردز و ریموند^۳ در سال ۲۰۰۰ م. گردشگری خلاق را به عنوان یادگیری مهارتی که بخشی از فرهنگ یک کشور یا یک اجتماع در حال بازدید در تعطیلات است، تعریف می کنند. این ایده برای اشکال متنوع خلاق گردشگری در یک پروژه اروپایی به نام یوروتکس سرچشمه گرفت که هدفش تشویق تولید صنایع دستی از طریق گردشگری بود. ایده گردشگری خلاق نه فقط به جهت برآوردن همه نیازها و خواسته های گردشگر مطرح شده است، بلکه با طیفی وسیعی از برنامه های سیاست گذاری معاصر شکل گرفته است. گردشگری خلاق به دلایل مختلف گزینه های کلیدی توسعه شناخته می شود و می تواند به اهدافی مشخص خدمت کند.

نظریه های مهم نظریه پردازان و پژوهشگران مطرح در حوزه گردشگری خلاق

گردشگری خلاق یکی از مدل های نوین گردشگری است که می بایست با توجه به ظرفیت های مکانی، فرهنگی-تاریخی و اقتصادی شهرها پیاده سازی شود.	باتلر و پریس / ۱۹۹۳ م.
گردشگری خلاق شکل پایداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت های خلاقانه را از طریق مشارکت فعال در دوره ها و تجارب یادگیری خاص یک مقصد گردشگری فراهم می کند که خود از مشخصه های اصلی مقاصد گردشگری متولی این فعالیت هاست.	ریچاردز و ریموند / ۲۰۰۰ م.
مطالعه «خلاقیت و گردشگری»، به تجزیه و تحلیل رابطه در حال توسعه بین گردشگری و خلاقیت، مخصوصاً در مطالعات گردشگری و تحقیقات علوم اجتماعی می پردازد.	ریچاردز / ۲۰۱۱ م.
گردشگری خلاق شکل پایداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت های خلاقانه را از طریق مشارکت فعال در دوره ها و تجارب یادگیری خاص یک مقصد گردشگری فراهم می کند که خود از مشخصه های اصلی مقاصد گردشگری متولی این فعالیت هاست.	ریچارد و مارکیس / ۲۰۱۲ م.
شناخت بهتر انواع گردشگران خلاق از طریق بررسی ترکیب تجارب کلی آنان امکان پذیر است.	سیو کیان تان و همکاران / ۲۰۱۴ م.
حمایت از سرمایه گذاری در فناوری و کارآفرینان و همچنین حفاظت از مالکیت معنوی از اولویت ها و سیاست های مناسب در زمینه گردشگری خلاق است.	لی و لی / ۲۰۱۵ م.
در توسعه مقصد توریستی مبتنی بر اقتصاد خلاق دریافت مشارکت جامعه در توسعه گردشگری خلاق و توسعه پایدار تأثیر دارد.	سنگ چومونگ / ۲۰۱۸ م.
تخصص و انعطاف پذیری در صنایع فرهنگی به صنایع خلاق تبدیل می شوند. توسعه فرهنگ مدرن و اثرات فناوری جدید راهی به سوی استراتژی های آینده است.	کومنین و انگلند / ۲۰۱۸ م.
صنایع فرهنگی و دستی در رونق گردشگری و ایجاد خلاقیت جهت توسعه گردشگری تأثیر بسزایی دارد.	انجلینا / ۲۰۲۱ م.

تصویر ۲. نظریه های مهم نظریه پردازان مطرح در حوزه گردشگری خلاق. منابع: (Lee & Angelina, 2021) (Lee, 2015) (Richards, (Raymond, 2000) (Siow Kian et.al, 2013) (Sangchumnong, 2018) (Richards, Marques, 2012) تحلیل: نگارنده.

¹ creative tourism

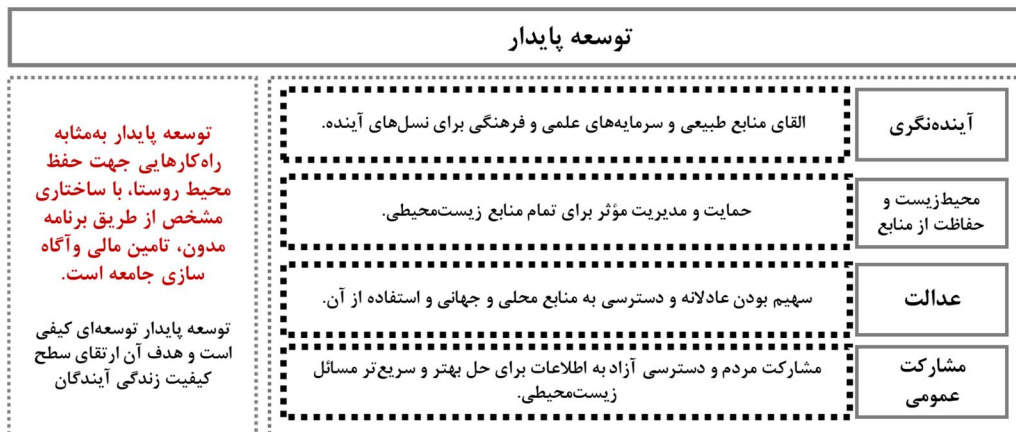
² butler

³ Richards & Raymond

در سال ۲۰۰۶ م. مفهوم گردشگری خلاق توسط فرهنگ و علوم آموزشی جامعه ملل (یونسکو) در برنامه شبکه شهرهای خلاق به رسمیت شناخته شد (UNESCO, 2006). گردشگری خلاق شکل پایداری از گردشگری است که فرصت توسعه ظرفیت‌های خلاقانه را از طریق مشارکت فعال در دوره‌ها و تجارب یادگیری خاص یک مقصد گردشگری فراهم می‌کند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۶). در این نوع گردشگری، نوع رابطه میان مردم اهمیت بسیاری دارد و به گردشگر به مثابه بازدیدکننده این امکان را می‌دهد تا مانند افراد محلی زندگی کند (Richards, 2014). همچنین با بهره‌گیری از صنایع خلاق و تکیه بر تعامل دوسویه با گردشگر، درصدد خلق تجربه‌ای تازه و لذت‌بخش است و گردشگر به تعامل بیشتر آموزشی، اجتماعی و همچنین مشارکت با مکان، فرهنگ زندگی و مردم تشویق می‌شود. گردشگری خلاق با هدف کسب تجربیات خاطره‌انگیز گردشگر، تأثیر بسزایی بر انسجام جامعه محلی و تعامل گردشگر و میزبان دارد و در نهایت منجر به قصد سفر مجدد گردشگر می‌گردد (Richards & Marques, 2012). در جدول زیر، نظریه‌پردازان و پژوهشگران مطرح در حوزه گردشگری خلاق آورده شده است (تصویر ۲).

۴-۲. توسعه پایدار روستایی

در تعریف توسعه پایدار، چهار ویژگی مشارکت عمومی (مشارکت مردم و دسترسی آزاد به اطلاعات برای حل بهتر و سریع‌تر مسائل زیست‌محیطی)، محیط‌زیست و حفاظت از منابع (حمایت و مدیریت مؤثر برای تمام منابع زیست‌محیطی)، عدالت (به سهیم بودن عادلانه و دسترسی به منابع محلی و جهانی و استفاده از آن) و آینده‌نگری (القای منابع طبیعی و سرمایه‌های علمی و فرهنگی برای نسل‌های آینده) نهفته است (Edwards, 1999: 265). در توسعه پایدار، هر نسلی آب‌وهوا و منابع زمین را حفظ می‌کند و بر این مهم تأکید دارد که در فرایند مصرف منابع طبیعی و زیست‌محیطی توسط نسل کنونی، امکان مصرف این منابع برای نسل‌های آینده نیز فراهم باشد (پرمن، ۱۳۸۲: ۱۰۸). با به‌کارگیری اصول و رهیافتهای توسعه پایدار در مطالعات توسعه‌ی شهرها می‌توان یک شهر یا روستای پایدار را رقم زد. مکانی که در آن، عدالت اجتماعی و فضایی تحقق یابد و توزیع بهینه خدمات و امکانات به نفع تمامی اقشار و گروه‌های اجتماعی جامعه باشد. توسعه‌ی روستایی هنگامی در راستای پایداری حرکت می‌کند که راه‌کارهای کارآمد جهت تأمین مطلوب نیازهای خدماتی ساکنان ارائه داده و نرخ مطلوبی از رشد اشتغال، اقتصادی، رفاه اجتماعی و محیط‌زیست پاک را به وجود آورد (خزایی، مرصوسی، ۱۳۹۳). بنا بر تعریف گزارش برانتلند اکثر پژوهشگران توسعه پایدار را در سه بعد زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهند (Tanguay, 2009).

تصویر ۳. مفاهیم کلیدی توسعه پایدار: مشارکت عمومی، محیط زیست و حفاظت از منابع، عدالت و آینده نگری. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

در چند دهه اخیر، توسعه پایدار روستایی از دغدغه های اصلی توسعه در ایران و اکثر کشورهای در حال توسعه بوده است. توسعه روستایی به مثابه راهبردی مهم برای تأمین نیازهای اساسی و توزیع بهینه منافع ناشی از توسعه ملی تلقی شده و بدین منظور نیز با شیوه هایی متعدد، الگوهایی متنوع برای توسعه پایدار روستایی تجربه شده است که بیشتر آن ها با دستاوردهای مطلوب همراه نبوده (DHV, 1979). توسعه پایدار روستایی پدیده ای با ابعاد متنوع است و حفظ آینده روستا بدون شناخت جنبه های مختلف سکونت در روستا، ممکن نیست. پایداری توسعه روستایی به دلیل ارتباط فزاینده توسعه روستایی با افزایش توان جمعیت هدف برای تعیین سرنوشت آینده خود، بسیار اهمیت دارد.

۴-۳. کنکاشی در اصول مشترک توسعه پایدار روستایی و گردشگری خلاق

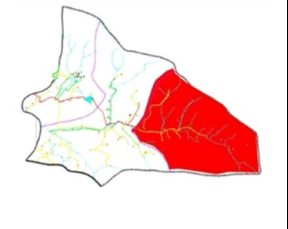
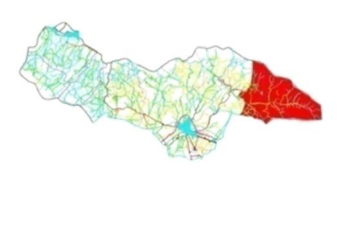

گردشگری خلاق به دنبال تأمین رضایت گردشگران و افزایش آگاهی آن ها درباره مسائل پایداری و تشویق آن ها به انجام کنش های پایدار، همچنین ایجاد تصویر ذهنی و تجربیات معنادار برای آن ها است. پایداری تر نمودن گردشگری به معنای برنامه ریزی در حیطه های کنونی و آتی و تدوین راهبردهای مؤثر در ایجاد توسعه گردشگری است (UNWTO, 2010). تغییر به سمت خلاقیت در گردشگری می تواند بخشی از تحولات بر اساس تجربیات گردشگری باشد. گردشگری مبتنی بر خلاقیت، نیازی به داشتن میراث ساخته شده فراوان و همچنین نگهداری از سازه های قدیمی ندارد. مواد اولیه گردشگری خلاق نه تنها توسط تولیدکنندگان، بلکه توسط خود گردشگران نیز ایجاد می شود و این امر مستلزم مصرف خلاق و تولید خلاقانه از طرف گردشگر است (Richards & Wilson, 2006:1217). از سویی دیگر، مدیریت و برنامه ریزی فضاهای روستایی در جهت رونق گردشگری نیازمند توجه به رویکردهای خلاق در توسعه پایدار و گردشگری روستایی است. همچنین توسعه پایدار بر برقراری تعادل پایدار میان ابعاد اقتصادی، محیطی و اجتماعی- فرهنگی توسعه گردشگری تأکید دارد و پایداری در توسعه گردشگری خلاق، زمانی محقق می شود که این شرایط مهیا شود: بهره گیری از منابع محیطی به صورت بهینه، احترام به ارزش های اجتماعی- فرهنگی جوامع

میزبان و حفظ میراث فرهنگی سنتی، تداوم فعالیت‌های اقتصادی معتبر و پایدار و تأمین مزایای اقتصادی- اجتماعی برای سهامداران (UNEP, 2015).

۴-۴. کنکاشی در شناخت و تحلیل روستای اوان

روستای اوان در عرض جغرافیایی ۳۶ درجه و ۲۹ دقیقه در شهرستان قزوین بخش رودبار الموت، دهستان معلم کلایه واقع شده است. این روستا از سمت شمال، جنوب و شرق به باغات و زمین‌های کشاورزی و از سمت غرب به دره محدود می‌شود (طرح‌های روستای اوان)

جدول ۲. محل قرارگیری روستای اوان در شهر قزوین

قرارگیری روستای اوان			
روستاهاى اوان	دهستان معلم کلایه	بخش رودبار الموت	شهرستان قزوین
			

منبع: (بنیاد مسکن. انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰)

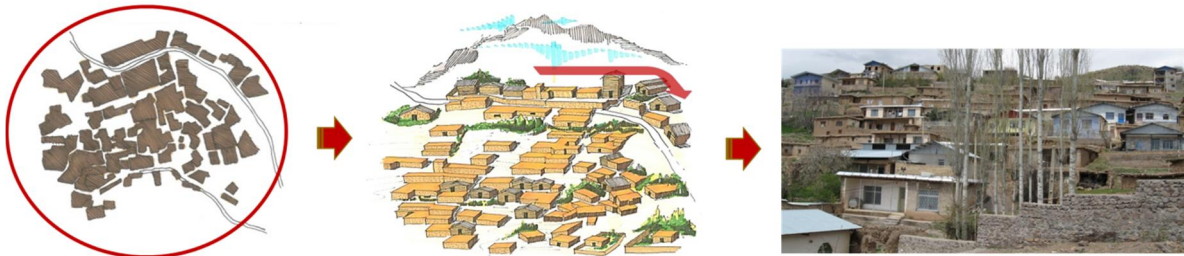
در مورد وجه تسمیه روستا سه نظریه وجود دارد: اوان یعنی سرچشمه آب‌های، آب+ بان (محل حفاظت آب‌ها و کنترل آن)، اوان به معنای (آبان پشت) گرفته شده از در اوستا. در تصویر ۴، تصاویر کلی از سیمای روستا و دریاچه اوان مشاهده می‌شود. معماری بومی در محیط‌های روستایی دارای مختصاتی به کل متفاوت است و شیوه‌های تولید معماری در آن واجد درون‌مایه‌های ارزشمندی است که می‌تواند مورد استخراج و مطالعه قرار بگیرد (نوری، عزیزی، نصیر سلامی، ۱۳۹۸: ۵۱).

تصویر ۴. سیمای کلی روستا و دریاچه اوان. منبع: نگارنده.

با توجه به اینکه روستا در اقلیم کوهستانی و بروی دامنه‌ای کاسه‌ای شکل واقع شده است، جهت‌گیری اصلی آن رو به جنوب است و با حرکت دامنه جهت‌گیری خانه‌ها نیز به سمت جنوب

غربی منحرف می‌شود. به دلیل شیب زیاد سایت خانه‌ها به صوری پلکانی ساخته شده‌اند. بدین صورت که پشت‌بام هر خانه حیاط خانه بالایی است. روستای اوان و روستای آتان جزو معدود روستاهای الموت می‌باشند که دارای بافت ارزشمند است. با توجه به اینکه دریاچه اوان در ضلع جنوب روستا قرار دارد دید متقابل زیبایی بین روستا و دریاچه به وجود آمده است. همچنین به هنگام ورود به روستا می‌توانید دید کاملی از خانه‌های روستایی و بافت زیبایی آن داشته باشید (تصویر ۵).

تصویر ۵. نمایش بافت روستای اوان. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

تحلیل نظام کالبدی روستای اوان

وسعت کل روستای اوان و زمین‌های مربوط به آن جمعاً ۲۲۲ هکتار شامل مناطق مسکونی روستا حدود ۱۲ هکتار و اراضی کشاورزی روستا ۲۱۰ هکتار است. تجمع عناصری نظیر دفتر مخابرات، خانه بهداشت، واحدهای تجاری، دفتر تعاونی روستا و حمام در کنار یکدیگر باعث شکل‌گیری مرکز روستا شده‌اند. عناصر تشکیل‌دهنده‌ی مرکز روستا در حاشیه‌ی فضای بازی قرار گرفته‌اند که حالت میدان گاهی را به وجود آورده‌اند. این میدان گاه در بین حمام، خانه بهداشت، دفتر تعاونی روستا و دفتر و در قسمت جنوب غربی مرکز باغات قرار دارند. به این صورت تنوع بصری مناسبی در مرکز ایجاد شده است (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰)

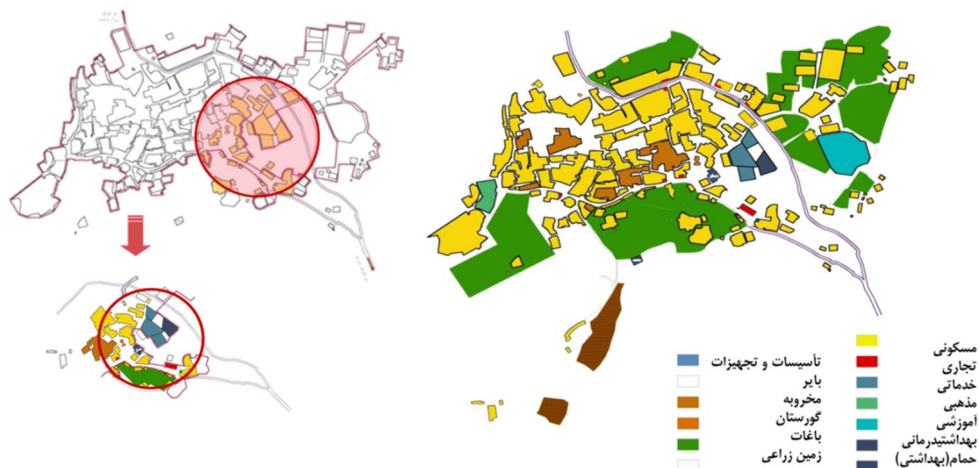
کاربری مسکونی: مسکونی سطحی در بافت روستا شامل ۲۳۲۰۷/۹ مترمربع است. بنابراین سرانه مسکونی معادل ۱۲۷/۵ مترمربع و ۵۷/۴ درصد از کل مساحت روستا را شامل می‌شود.

کاربری آموزشی: سطحی معادل ۳۵۸۴/۴ مترمربع است و سرانه این کاربری که شامل دو مدرسه‌ی مدرسه ابتدائی شهید طاهری و مدرسه راهنمایی ناطق نوری است، ۱۰/۶ مترمربع است.

کاربری بهداشتی-درمانی: شامل خانه بهداشت و یک حمام عمومی بوده که شامل ۷۵۰/۱ مترمربع مساحت دارند و سرانه آن معادل ۲/۲ مترمربع است که یک درصد از کل مساحت روستا را در بر گرفته است.

کاربری مذهبی: شامل یک باب مسجد است که ۱۱۴۹/۷ مترمربع مساحت دارد. سرانه فضای مذهبی روستا ۳/۴ مترمربع است.

کاربری خدماتی: شامل شرکت تعاونی روستایی است که ۱۵۲/۶ مترمربع مساحت دارد و سرانه آن معادل ۰/۵ مترمربع است.

تصویر ۶. نقشه کاربری اراضی روستای اوان. ترسیم و تحلیل: نگارنده

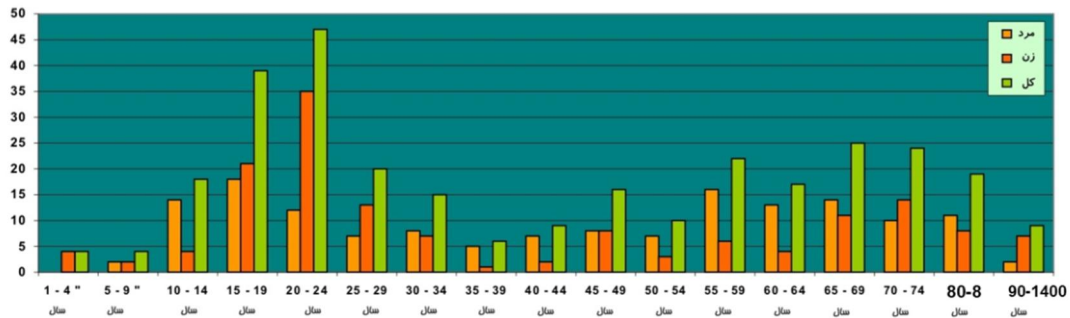
جهت بررسی کیفیت ابنیه روستای اوان با توجه به مطالعات و بررسی میدانی انجام‌شده و برداشت کلی از وضعیت مسکن و ابنیه آن‌ها را در چهار دسته نیمه‌تمام، نوساز، مرمتی، تخریبی و مخروبه با شاخص‌های عمده یعنی نوع مصالح، قدمت و ساخت و وضعیت کالبدی تقسیم‌بندی شد.

تصویر ۷. نقشه کیفیت ابنیه روستای اوان. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

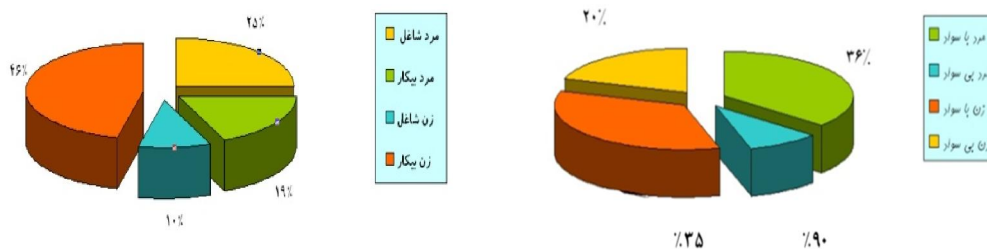
۴-۵. تحلیل نظام اجتماعی روستای اوان

جمعیت فعلی روستا حدود ۱۳۵ خانوار روستایی است که دائماً ساکن هستند و نیز ۴۵۰ خانوار به صورت فصلی (در تابستان) مهاجرت می‌کنند؛ بنابراین جمعیت روستا به دودسته‌ی اصلی تقسیم می‌شود: ساکنین روستایی که با کشاورزی و دامداری امورات زندگی‌شان را می‌گذرانند و مهاجران فصلی که از اول بهار تا پایان پاییز (فقط فصل کشاورزی) به روستا می‌آیند. در نمودار مشاهده می‌شود که نرخ رشد جمعیت در ۲۰ سال اخیر، منفی بوده و به دلیل عدم اشتغال، مهاجرت به شهرهای اطراف صورت می‌گیرد.

تصویر ۸. نمودار سیر جمعیتی روستای اوان تا سال ۱۴۰۰. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

همچنین با بررسی شکل ۹ و ۱۰، نمودار نسبت جمعیت شاغل به بیکار به تفکیک جنسیت و نمودار نسبت جمعیت باسواد به بی‌سواد به تفکیک جنسیت، به این نتیجه رسیدیم که ۳۵ درصد زنان باسواد و ۳۶ درصد مردان باسواد در این روستا، بیکار هستند و به پیشه خاصی اشتغال ندارند. این میزان، جمعیت زیادی از روستا را شامل می‌شود که باید برای آن‌ها استراتژی ویژه‌ای در نظر گرفت:

تصویر ۹. نمودار نسبت جمعیت شاغل به بیکار به تفکیک جنسیت. تصویر ۱۰. نمودار نسبت جمعیت باسواد به بی‌سواد به تفکیک جنسیت. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

۴-۶. تحلیل نظام گردشگری در روستای اوان

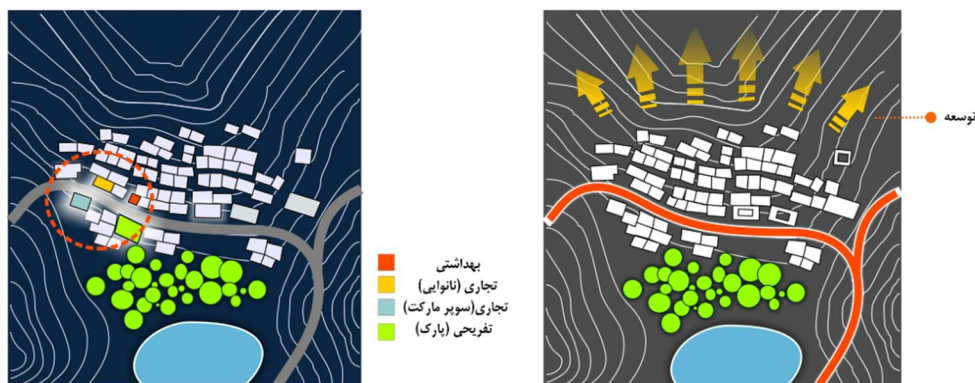
روستای اوان به دلیل وجود دریاچه و طبیعت زیبایش، گردشگران زیادی را به خود جذب کرده و ورود این گردشگرها به روستا تأثیراتی با خود به همراه داشته است. دریاچه زیبای اوان در نیمه شمالی الموت، در دامنه کوه خشچال، در میان چهار روستای اوان، وربن، زواردشت و زرآباد شهر قزوین قرار دارد. آب‌وهوای این منطقه و روستای اوان، بسیار خنک و دلپذیر است. این دریاچه به‌عنوان یکی از آثار طبیعی ملی کشور ثبت‌شده و منظره‌های اطراف دریاچه، سوژه فوق‌العاده‌ای برای عکاسی هستند. دریاچه اوان، هر فصل از سال جلوه خاصی به خود می‌گیرد. علاوه بر سرسبزی و زیبایی کوه‌های اطراف روستا و دریاچه اوان، وجود جاده آسفالت و مسیر مناسب باعث شده که بازدید از این دریاچه در بین اولویت‌های گردشگران قزوین جای بگیرد. فضای اطراف دریاچه نیز برای برپایی کمپ و بساط پیک‌نیک کاملاً مناسب است و به همین جهت دوستداران طبیعت را به سمت خود می‌کشاند.

تصویر ۱۱. تصاویر دریاچه زیبای اوان در اطراف روستای اوان. منبع: نگارنده.

۴. یافته‌های تحقیق

محدوده توسعه بافت روستای اوان و توسعه کاربری‌ها تا سال ۱۴۰۰ در دیاگرام زیر نمایش داده شده است. روستا به سمت اطراف و در جهت شمال غربی - جنوب شرقی توسعه پایدار پیدا کرده است (شکل ۱۲ و ۱۳).

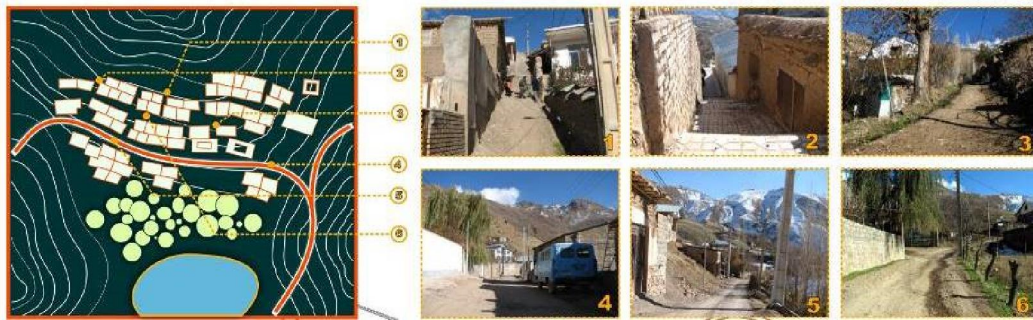
تصویر ۱۲. محدوده توسعه بافت روستای اوان تصویر ۱۳. محدوده توسعه کاربری‌ها تا سال ۱۴۰۰، ترسیم و تحلیل: نگارنده

مسیرهای داخلی روستا، به دو دسته اصلی و توزیع‌کننده، فرعی و ختم‌کننده تقسیم می‌شود. پیرامون روستا، مسیر فرعی وجود دارد که ارتباط با روستاها و شهرهای اطراف، از این طریق صورت می‌گیرد (تصویر ۱۴).

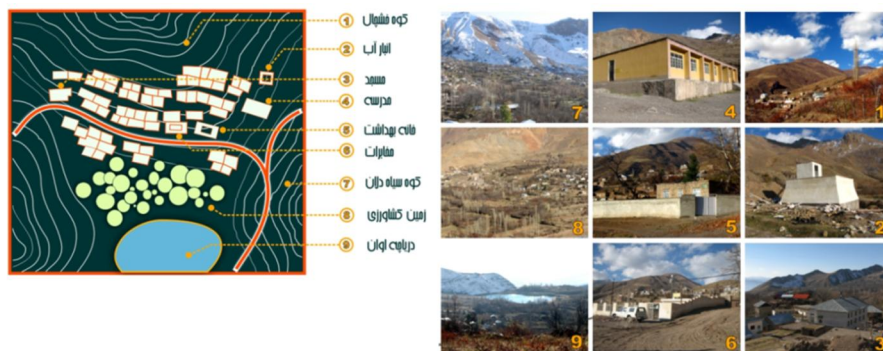
تصویر ۱۴. نمایش گرافیکی مسیرهای داخلی روستا: دو دسته اصلی و توزیع‌کننده، فرعی و ختم‌کننده. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

چند نمونه از مسیرهای داخلی روستای اوان، در دیاگرام زیر نمایش داده شده است:

تصویر ۱۵. چند نمونه از مسیرهای داخلی روستای اوان. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

در تصویر زیر، جانمایی کاربری‌های اصلی روستا و موقعیت دریاچه اوان در راستای توسعه پایدار روستا، مشاهده می‌شود. اطراف دریاچه اوان و نزدیک زمین‌های کشاورزی، مناسب‌ترین مکان جهت ایجاد سکونتگاه گردشگری و اقامتگاه است.

تصویر ۱۶. جانمایی کاربری‌های اصلی روستا و موقعیت دریاچه اوان در راستای توسعه پایدار روستا. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

گردشگری خلاق شامل سویه‌های کالبدی، زیست‌محیطی، فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی، اقتصادی است که راهبردهای هر کدام در جدول ۴، بسط داده شد.

جدول ۴. تبیین سوبه‌های گردشگری خلاق: کالبدی، زیست‌محیطی، فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی، اقتصادی و راهبردها.

سوبه	راهبرد گردشگری خلاق
کالبدی	<p>بهسازی، نوسازی و بازسازی بافت فرسوده روستایی.</p> <p>تأمین زیرساخت جهت حفظ سکونتگاه‌های موجود و توسعه سکونتگاه‌های روستا به سمت جنوب شرقی و در سمت زمین‌های کشاورزی اطراف دریاچه.</p> <p>توجه به کیفیت فضایی و فضاهای متنوع و انعطاف‌پذیر در طراحی.</p> <p>طراحی خلاقانه در راستای گردشگری خلاق.</p> <p>طراحی سازگار با اقلیم و مصالح بومی.</p> <p>تقویت زیرساخت‌های کالبدی موجود روستا و توجه به دسترسی‌ها.</p> <p>ایجاد نمادها و نشانه‌های خلاق.</p> <p>طراحی شبکه‌های خدمات‌رسانی و زیربنایی در جهت تداوم برقراری خدمات مربوطه.</p> <p>تداوم جریان زندگی و فعالیت با ارتقاء سطح گردشگری خلاق.</p> <p>تهیه طرح ایجاد پناهگاه‌های مقیاس روستا و محلات در مکان‌های مناسب.</p>
زیست‌محیطی	<p>مشارکت گردشگران در حفظ محیط‌زیست روستا.</p> <p>کمک به حفاظت منابع طبیعی و محیط‌زیست دریاچه و روستا.</p> <p>مسئولیت‌پذیری و افزایش آگاهی روستاییان نسبت به و محیط‌زیست.</p> <p>استفاده از مصالح و مواد قابل بازیافت.</p> <p>بهسازی چشم‌اندازهای طبیعی دریاچه و روستا.</p> <p>بهره‌گیری از فضای سبز روستا و دریاچه در جهت جذب گردشگر.</p>
فرهنگی	<p>ایجاد جنب‌وجوش و نشاط بین روستاییان.</p> <p>تقویت ارتباط بین فرهنگی از طریق تماس گردشگران با افراد روستا.</p> <p>برگزاری فستیوال و جشن‌های محلی.</p> <p>اطلاع‌رسانی و تبلیغ در جهت آگاهی گردشگران.</p> <p>ایجاد گروه‌های خلاق فرهنگی در میان روستاییان.</p> <p>تشویق به کاهش سطح آلودگی‌های محیطی در محلات روستا.</p>
اجتماعی	<p>افزایش همدلی و دل‌بستگی به مکان در ساکنین روستا.</p> <p>اجتماع‌پذیری از طریق رابطه میان روستاییان و گردشگران.</p> <p>ایجاد سرزندگی در روستاییان.</p> <p>جلوگیری از مهاجرت ساکنین فعلی روستا.</p> <p>تقویت خاطره‌انگیزی در ذهن گردشگران.</p> <p>تقویت ارزش‌ها و سنت‌های محلی و بومی روستا.</p> <p>احیا هنرها و صنایع‌دستی محلی روستا.</p> <p>بهبود کیفیت زندگی اجتماعی روستاییان.</p> <p>تشویق به حفاظت بیشتر آثار تاریخی و فرهنگی.</p>
مدیریتی	<p>تمرکززدایی از شهرها به سمت روستاها.</p> <p>ایجاد سازمان‌های مردم‌نهاد.</p> <p>مطلوبیت زیرساخت‌های فراغتی و تفریحی.</p> <p>مدیریت گردشگران و بازدیدکنندگان.</p> <p>مشارکت روستاییان در برنامه‌ریزی گردشگری منطقه.</p> <p>ساماندهی در حاشیه‌نشینی اطراف روستا و دریاچه.</p>

اقتصادی	<p>بهره‌گیری از فناوری‌های معاصر در راستای ایجاد جذابیت بیشتر گردشگری خلاق.</p> <p>رشد ساخت‌وساز در سطح روستا و اطراف.</p> <p>توسعه بخش خدمات و تولیدی روستا.</p> <p>بهره‌گیری از نیروهای محلی روستا در گردشگری.</p> <p>افزایش درآمد جوانان روستا و ایجاد اشتغال.</p> <p>ورود سرمایه‌داران از شهرهای بزرگ اطراف به روستا.</p> <p>معرفی روستا به‌عنوان مرکز گردشگری.</p> <p>افزایش قیمت زمین و ملک در روستا.</p>
----------------	---

مأخذ: نگارنده

۵. بحث و نتیجه‌گیری

چالش کنونی توسعه روستاهای امروز، فرصتی برای تداوم بهتر خود روستاها و پایداری آن‌ها است و از اهداف اساسی توسعه پایدار روستایی، ارتقای شاخص‌های پایداری در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی در بافت روستاهاست.

تصویر ۱۷. مدل مفهومی تبیین سوبه‌های گردشگری خلاق مبتنی بر توسعه پایدار روستایی. ترسیم و تحلیل: نگارنده.

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که:

- گردشگری خلاق به‌مثابه سفری با تجربه‌ای تکرارنشده و کنش‌مندانه است. در این سفر، مکان از طریق یادگیری مشارکتی با تأکید بر ویژگی‌های خاص کالبدی خود با گردشگران (خالق سرزندگی در مکان)، ارتباطی دوسویه و عمیقی برقرار می‌کند.
- گردشگری خلاق شامل سوبه‌های کالبدی، زیست‌محیطی، فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی، اقتصادی است که راهبردهای هر کدام، در مقاله بسط داده شد.
- توسعه پایدار توسعه پایدار توسعه‌ای کیفی است و هدف آن ارتقای سطح کیفیت زندگی آیندگان است. توسعه روستایی به‌مثابه راه‌کارهایی جهت حفظ محیط روستا، با ساختاری مشخص از طریق برنامه مدون، تأمین مالی و آگاه‌سازی جامعه؛ بنابراین تأکید این توسعه بر واژگان محیط، ساختار، برنامه، تأمین و جامعه است.
- تبیین شد سوبه‌های گردشگری خلاق و توسعه پایدار روستایی متناظر با هم و همسو هستند. متخصصان حوزه گردشگری خلاق و توسعه پایدار روستایی بایستی اهدافشان را در یک راستا تبیین کنند و همگام به‌سوی این اهداف، حرکت کنند و بر روی اهداف مشترک، سرمایه‌گذاری و تأکید بیشتری داشته باشند.
- از پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های طبیعی روستاها توان در جهت تداوم جریان زندگی در روستاها، ارتباط مؤثر ساکنین و مشارکت گردشگران در حفظ محیط‌زیست روستاها، تعامل سودمند، همزیستی و هم‌نشینی آگاهانه و... در نهایت توسعه پایدار روستاها بهره‌جست و شاهد روستاهای فعال، همواره در حال توسعه و پایدار باشیم.
- روستاها مسئله نیستند؛ بلکه خودشان راه‌حل هستند. گردشگری خلاق راه‌حل بسیاری از مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی روستاییان و پاسخ‌گوی نیازهای ساکنانش است. روستاهایی که توسعه آن‌ها در جهت ارتقای گردشگری خلاق صورت پذیرد، دل‌بستگی ساکنانش را به محیط بیشتر و ماندگارتر می‌کند. مدل مفهومی تبیین سوبه‌های گردشگری خلاق مبتنی بر توسعه پایدار روستایی با مطالعه موردی روستای آوان قزوین در تصویر ۱۷ ترسیم و نمایش داده شده است.

منابع و مآخذ:

۱. ایزدی، ع.، طیب نیا، س. ه.، کریم زاده، ح.، عینالی، ج. ۱۴۰۲، تحلیل نقش مدیریت مبتنی بر حکمروایی خوب روستایی در شکل‌گیری سکونتگاه‌های خلاق در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رشتخوار)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، آبان.
۲. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۹۰)، طرح‌های روستای آوان.
۳. پرمین راجرز، ی.، مک گسیل، ری جی. ۱۳۸۲، اقتصاد محیط‌زیست و منابع طبیعی، تهران، نشر نی.
۴. حسنی، ع.، بسته نگار، م. و خاکزار بفرویی، م. ۱۳۹۶. طراحی مدل مفهومی گردشگری خالق، فصلنامه علمی- پژوهشی گردشگری و توسعه، سال، شماره ۶.
۵. خزایی، ک.، مرصوصی، ن.، ۱۳۹۳، توزیع فضایی خدمات شهری و نقش آن در توسعه پایدار شهر مطالعه موردی مادرشهر تهران، نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، شماره ۱۸، دوره پنجم.
۶. خوانساری، م. ۱۳۹۶، منطق صوری، تهران: نشر دانشگاه تهران.
۷. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۹۰)، طرح‌های روستای آوان.
۸. کانوی، د.، و راند، م. ۱۳۹۱، مبانی استدلال. ترجمه تورج قانونی. تهران: نشر ققنوس.
۹. گروت، ل.، وانگ، و. ۱۳۹۶، روش‌های تحقیق در معماری. ترجمه علیرضا عینی فر. تهران: نشر دانشگاه تهران.
۱۰. نوری، م.، عزیز، ش.، نصیر سلامی، م. ر. ۱۳۹۸، تبیین جایگاه اصول راهنما در فهم معمار بومی از مسئله طراحی معماری (مطالعه موردی: روستای سراج‌محله). مسکن و محیط روستا. ۳۸ (۱۶۵): ۴۹-۶۴. DOI: 10.22034/38.165.49
۱۱. نوری، م.، عزیز، ش.، موسی پور، م. ر. ۱۴۰۰، تبیین جایگاه تکنیک‌های استعاره و قیاس در فرایند طراحی معماری: از فهم تا حل مسئله. هویت شهر، ۱۵(۳)، ۱۰۳-۱۱۸. doi: 10.30495/hoviatshahr.2021.16034
12. Angelina, D. 2021. Indicators for Cultural and Creative Industries' Impact Assessment on Cultural Heritage and Tourism, Journal of Sustainability, Vol.13, No14, pp.1-13.
13. Bigdeli Rad, V., Maleki, Sh. 2020, Identification of Effective Criteria on Social and Economic Sustainability in Rural Areas of Iran, Human Geography Research Volume 52, Issue 1, April, 10.22059/JHGR.2018.253223.1007653.
14. Comunian, R., England, L. 2018, Creative clusters and the evolution of knowledge and skills: From industrial to creative glassmaking, Volume 99, February 2019, Pages 238-247, <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.02.009>
15. DHV Consulting Engineers. 1979, Guidelines for Rural Centre Planning. New York: Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP).

16. Edwards, B. 1999, *Sustainable Architecture*, Second Edition, Architectural Press, Oxford.
17. Biggs, S. D. (1989). *Resource- Poor*.
17. Garau, Ch. 2015, *Perspectives on Cultural and Sustainable Rural Tourism in a Smart Region: The Case Study of Marmilla in Sardinia (Italy)*, *Sustainability*, 7(6), 6412-6434; <https://doi.org/10.3390/su7066412>
18. Lee, J., Lee, H .2015, *Deriving Strategic Priority of Policies for Creative Tourism Industry in Korea using AHP*, *Procedia Computer Science* 55 (2015) 479 – 484.
19. Lordkipanidze, M., Brezet, JC., & Backman, M. 2005. *The entrepreneurship factor in sustainable tourism development*. *Journal of Cleaner Production*, 13, 787-798.
20. Lopez. H. Da S. Remoaldo. P. C, Ribeiro. V & Martín Vide. J .2021, *Effects of COVID-19 pandemic on tourist risk perceptions- the case study of Porto*, *Sustainability*, 13(11),
21. Muresan, Iulia C., Camelia F. Oroian, Rezhen Harun, Felix H. Arion ,Andra Porutiu,Gabriela O. Chiciudean, Alexandru Todea and Ramona Lile .2016, *Local Residents' Attitude toward Sustainable Rural Tourism Development*, *Sustainability*, 8(1), 100; <https://doi.org/10.3390/su8010100>.
22. Rawat, S. 2020. *Rural Tourism and Sustainable development in Darjeeling Hills, West Bengal, Case study of Lepchajagat UGC care group I listed Journal*, 10(5), 18-34.
23. Richards, G. and Raymond, C., 2000, *Creative Tourism*. In *Atlas News* No. 23. pp. 16-20. ISSN 1388-3607.
24. Richards, G. 2014, *Creativity and tourism in the city*. *Current Issues in Tourism*,17:2, 119-144.
25. Richards, G. & Marques, L. .2012., *Exploring creative tourism: Introduction*, *Journal of Tourism Consumption and practice*, Volume 4, No.2, 1_11.
26. Richards. G. & Julie W .2006, *Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to The Serial Reproduction of Culture?*, *Tourism Management*, 27(6):1209-1223, DOI:10.1016/j.tourman.2005.06.002.
27. Tao, T. C, Wall, G. 200). *Tourism as a sustainable livelihood strategy*, *Tourism management*, 30(1), 90-98.
28. Tanguay, Georges A., 2009, *measuring the sustainability of Cities: A survey-based analysis of the use of local indicators*, scientific series, Montreal, p: 1.
29. Sangchumnong, unkrisa. 2018, *Development of a sustainable tourist destination based on the creative economy: A case study of Klong Kone Mangrove Community, Thailand, February*, *Kasetsart Journal of Social Sciences*, DOI:10.1016/j.kjss.2018.02.002.

-
30. Siow-Kian, T., Shiann-Far, K., Ding-Bang L. 2013, A MODEL OF 'CREATIVE EXPERIENCE' IN CREATIVE TOURISM, *Annals of Tourism Research*, Volume 41, April 2013, Pages 153-174.
 31. UNWTO – World Tourism Organization. 2012. Sustainable Development of Tourism.
 32. UNESCO. 2006, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism, Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism Santa Fe, New Mexico, U.S.A. October 25-27.